

აშშ-ს ენერგეტიკული დიპლომატია მსოფლიო ენერგეტიკული ბაზრების ტრანსფორმაციის პირობებში (სამხრეთ კავკასიის ვეიშორი)

ვაჰე დავითიანი

პოლიტიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
იუნეკოს ადამიანის უფლებათა, დემოკრატიისა და პოლიტიკის კათედრა,
ბრიუსელის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სილვა ხაჩიკიანი

დამოუკიდებელი მკვლევარი

აბსტრაქტი

სტატიაში განხილულია აშშ-ს საგარეო ენერგეტიკული დიპლომატიის ძირითადი ასპექტები ამჟამინდელი გლობალური ენერგეტიკული ბაზრის ტრანსფორმაციის კონტექსტში.¹ ვლინდება ამერიკული ენერგეტიკული სტრატეგიის თავისებურებები. შესწავლილია აშშ-ის ძირითადი სტრატეგიული დოკუმენტები, რომლებიც ეხება ენერგოუსაფრთხოების პრობლემებს და ენერგეტიკულ სტრატეგიას. „ენერგეტიკული დომინირების“ (ტრამპი) და „ენერგეტიკული დამოუკიდებლობის“ (ნიკსონი) ცნებების თავისებურებები წარმოდგენილია მათი განხორციელების თვალსაზრისით თანამედროვე პოლიტიკური და ეკონომიკური გამოწვევების კონტექსტში. განიხილება აშშ-ს ენერგეტიკული ბალანსის სტრუქტურა, რამაც შესაძლებელი გახადა დამოკიდებულების დონის განსაზღვრა ნახშირწყალბადის ნედლეულის, განსაკუთრებით ნავთობის გარე მარაგებზე. აშშ-ის პრიორიტეტები ნახშირწყალბადების ბაზარზე (როგორც ბუნებრივი გაზი, ასევე ნავთობი) და განახლებადი ენერჯია შესწავლილია კლიმატის დღის წესრიგის პრიზმაში (კერძოდ, 2015 წლის პარიზის კლიმატის შეთანხმება). განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა თხევადი ბუნებრივი აირის (LNG) ექსპორტის საკითხებს აშშ-დან, განსაკუთრებით ევროპულ ბაზრებზე. იდენტიფიცირებულია აშშ-ს ენერგეტიკული დიპლომატიის ძირითადი რისკები და გამოწვევები უკრაინის კონფლიქტის კონტექსტში, ისევე როგორც რუსეთთან გეოპოლიტიკური დაპირისპირება. განიხილება აშშ-ის ენერგეტიკული სტრატეგია სამხრეთ კავკასიაში. გამოვლინდა აშშ-ის ენერგეტიკული თანამშრომლობის ძირითადი მახასიათებლები სომხეთთან, საქართველოსთან და აზერბაიჯანთან გეოპოლიტიკური გამოწვევების კონტექსტში.

საკვანძო სიტყვები: აშშ, ენერგეტიკა, დიპლომატია, უსაფრთხოება, კლიმატის ცვლილება, სამხრეთ კავკასია.

¹ წინამდებარე სტატია დაფინანსებულია შვედეთის შტატების სახელმწიფო დეპარტამენტის გრანტით. აქ გამოთქმული მოსაზრებები, მიგნებები და დასკვნები ეკუთვნის ავტორს და არ ასახავს შვედეთის შტატების სახელმწიფო დეპარტამენტის მოსაზრებებს.

შესავალი

ცივი ომის დასრულების შემდეგ შეერთებულმა შტატებმა მეტი ყურადღება დაუთმო მსოფლიო ენერგორესურსებზე შეუზღუდავი წვდომის უზრუნველყოფას ეროვნული უსაფრთხოებისა და ეკონომიკის სტაბილური ფუნქციონირების უზრუნველსაყოფად. სამხედრო და ეკონომიკური ძალაუფლების ახალი მსოფლიო ცენტრების გაჩენამ შეარყია აშშ-ს ხელმძღვანელობა ბევრ სტრატეგიულ სფეროში. თანამედროვე რეალობაში, აშშ მუშაობს გლობალურად პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სამხედრო და სხვა სფეროებში თავისი ფუნდამენტური უპირატესობების აღორძინებაზე. თუმცა, გლობალური ეკონომიკური ვითარება, რომელიც ხასიათდება მწირი ენერგორესურსების ხელმისაწვდომობისთვის, ფართომასშტაბიანი სტრუქტურული ცვლილებებით, ახალი კრიზისებით და ფასების არასტაბილურობით გლობალურ ენერგეტიკულ ბაზრებზე, ავალდებულებს მდგრადი ეროვნული ენერგეტიკული პოლიტიკის განვითარებას მთელ მსოფლიოში. აშშ-ის ენერგეტიკულმა პოლიტიკამ მნიშვნელოვანი ცვლილებები განიცადა ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, რაც გამოწვეულია ისეთი ფაქტორებით, როგორცაა გლობალური ენერგეტიკული სისტემის ტრანსფორმაციები, ფიქალის რევილუცია, მნიშვნელოვანი ცვლილებები აშშ-ს ენერგეტიკულ ბალანსში, კლიმატის საერთაშორისო დღის წესრიგი, განახლებადი ენერჯის წყაროების ინტენსიური განვითარება (RES) და გეოპოლიტიკური დაპირისპირების გამწვავება რუსეთთან და ჩინეთთან. დღეს აშშ-ის ენერგეტიკული დიპლომატიის მთავარი გამოწვევა მისი გარე ენერგეტიკული სტრატეგიის დივერსიფიკაციაა. ამ თვალსაზრისით, სამხრეთ კავკასიას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, როგორც ნავთობისა და გაზის სატრანზიტო ზონას ცენტრალური აზიიდან ევროპაში, სადაც აშშ ცდილობს შეამციროს დამოკიდებულება რუსეთიდან მიწოდებაზე. ნაშრომი აგებულია დედუქციური პრინციპის მიხედვით. კერძოდ, პირველი ნაწილი ეხება შეერთებული შტატების ენერგეტიკული დიპლომატიის საკითხებს არსებულ ეტაპზე გლობალური ენერგეტიკული უსაფრთხოების რისკებისა და გამოწვევების ფონზე. ნაშრომის მეორე ნაწილი უშუალოდ ეძღვნება აშშ-ს ენერგეტიკულ დიპლომატიას სამხრეთ კავკასიაში.

ნაშრომის ძირითადი კვლევის მიზნებია: აშშ-ის საგარეო ენერგეტიკული სტრატეგიის ანალიზი საგარეო პოლიტიკასთან, საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობებთან და ა.შ. დაკავშირებული ძირითადი სტრატეგიული დოკუმენტების შესწავლით; სამხრეთ კავკასიის ენერგეტიკული ბაზრებისა და ინფრასტრუქტურული ენერგეტიკული სისტემების მნიშვნელობის დონის განსაზღვრა აშშ-ს ენერგეტიკულ სტრატეგიაში კასპია-შავი ზღვის მეგარეგიონში; და სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების ენერგეტიკის განვითარების პროგრამების ანალიზი ენერგეტიკის სექტორში მათი გარე სახელმძღვანელო პრინციპების იდენტიფიცირების მიზნით.

1. აშშ-ის ენერგეტიკული დიპლომატია ახალი გეოპოლიტიკური გარდაქმნების კონტექსტში

დღეს, ტრადიციული საწვავი, ისევე როგორც ბირთვული ენერჯია, იკავებს საკვანძო ადგილს აშშ-ს ენერგეტიკულ ბალანსში. ეს კარნახობს განახლებადი ენერჯის განვითარებაზე ფოკუსირებას და გლობალური პოლიტიკის მხარდაჭერას ატმოსფეროში ნახშირორჟანგის ემისიების შესამცირებლად 2015 წლის პარიზის კლიმატის შეთანხმების შესაბამისად. აშშ არის მეორე უდიდესი მწარმოებელი და მომხმარებელი მსოფლიოში, ჩინეთის შემდეგ. ფიქალის

ბუმის გამო, აშშ გახდა ენერჯის უმეტესი ფორმების მსოფლიოში წამყვანი ექსპორტიორი. ბუნებრივი რესურსების მოპოვების ახალმა ტექნოლოგიებმა ხელი შეუწყო ნავთობისა და ბუნებრივი გაზის წარმოების მნიშვნელოვან ზრდას. ამჟამად, აშშ არის LNG-ის მთავარი ექსპორტიორი. აშშ-ს ნავთობისა და გაზის მოპოვების სწრაფმა ზრდამ 2014 წელს საწვავის ფასების კოლაფსი გამოიწვია და ნავთობის ექსპორტიორი ქვეყნების ორგანიზაციას (OPEC) და რუსეთს შორის მოკავშირეობა გამოიწვია, რათა ნავთობის მსოფლიო ფასების სტაბილიზაციის მიზნით მოახდინოს წარმოების მართვა.

ნახშირი, რომელიც ძირითადად გამოიყენება ელექტროენერჯის წარმოებისთვის აშშ-ში, ახდენდა ელექტროენერჯის წარმოების 23%-ს 2019 წელს, ხოლო მთლიანი მოხმარება შემცირდა 48%-ით 2007 წლიდან, ბუნებრივი აირის და განახლებადი ენერჯის² მზარდი კონკურენციის პირობებში. RES-ის სწრაფი ზრდა აშშ-ში ბოლო წლების განმავლობაში, რომელიც იყო განპირობებული მის მიმართ პოლიტიკური მხარდაჭერით, ხოლო ბირთვული ენერჯია მნიშვნელოვანი გამოწვევების წინაშე დგას, რადგან უფრო და უფრო მეტი რეაქტორი იშლება.

მსოფლიოს 5%-ზე ნაკლები მოსახლეობით, აშშ აწარმოებს მსოფლიო მშპ-ს 20%-ზე მეტს და მოიხმარს მსოფლიოში წარმოებული ნავთობის დაახლოებით 24%-ს (შეერთებულ შტატებში ნავთობის საკუთარი დადასტურებული მარაგები შეადგენს მსოფლიოს 2,5%-ს და იკავებს მე-11 ადგილს მსოფლიოში), ბუნებრივი აირის 22% (დადასტურებული მარაგები - მსოფლიოს 3%, მსოფლიოში მე-6 ადგილი) და ნახშირის თითქმის 20% (დადასტურებული მარაგი - 27% მსოფლიო, 1 ადგილი მსოფლიოში). მთლიანობაში, შეერთებულ შტატებს უკავია მსოფლიოში წარმოებული პირველადი ენერჯის მოხმარების თითქმის 22%.³ ბ. ობამას პრეზიდენტობის პერიოდში სახელმწიფო ენერჯეტიკული პოლიტიკის ძირითადი აქცენტი იყო განახლებადი ენერჯის განვითარებაზე. მეორე მხრივ, ფიქალის საბადოების განვითარება ძირითადად უარყოფითად აღიქმებოდა. დ. ტრამპის პრეზიდენტად არჩევის შემდეგ აშშ-ის ენერჯეტიკული პოლიტიკის ლოგიკამ ძირეული ცვლილებები განიცადა. საკმარისია გადახედოთ „ამერიკის პირველ ენერჯეტიკულ გეგმას“, რათა დარწმუნდეთ, რომ აშშ-ის ენერჯეტიკული სტრატეგია ეფუძნება ექსკლუზიურად ტრადიციულ წყაროებს, კერძოდ, ფიქალის მარაგს და ნახშირს. და ამ თვალსაზრისით, აშშ-ს გამოსვლა პარიზის კლიმატის შეთანხმებიდან მოწმობს ამერიკის პრეზიდენტის ღრმა რწმენას მისი სტრატეგიის სისწორეში. აშშ-ს ფიქალის მარაგი 50 მილიარდ დოლარად არის შეფასებული და ტრამპმა გზების, სკოლების და საჯარო ინფრასტრუქტურის აღდგენა ფიქალის ენერჯეტიკის განვითარებას დაუკავშირა. „ენერჯეტიკული გეგმა“ ითვალისწინებდა არსებული რესურსების მაქსიმალურ გამოყენებას იმპორტის შესამცირებლად, ექსპორტის გასაუმჯობესებლად და, შესაბამისად, დაბალი შიდა ფასების ფასებისთვის. ბაიდენის დროს აშშ-ის „ენერჯეტიკულმა კურსმა“ მნიშვნელოვანი ცვლილებები განიცადა: ვაშინგტონი დაუბრუნდა პარიზის კლიმატის შეთანხმებას და პრეზიდენტმა გამოაცხადა ყოვლისმომცველი მხარდაჭერა „მწვანე ენერჯის“ მდგრადი და დეკარბონირებული ენერჯეტიკის განვითარების უზრუნველსაყოფად.

შეერთებულ შტატებში ფიქალის რეგულაციამ და რესურსების სიუხვემ შეიძლება შექმნას ილუზია, რომ ქვეყანა შესაძლოა იზოლირებული იყოს გლობალურ ენერჯეტიკულ ბაზარზე,

² U.S. Energy in the 21st Century: A Primer. Congressional Research Service. March 16, 2021. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46723>; [უ. გ. 12.12.2022].

³ Davtyan, V., New World Energy Order: The Obstacles to the Golden Age of American Energy Dominance. International Journal of Energy Economics and Policy, 8(4), 2018. 157-168.

ამერიკული ეკონომიკის თვითკმარი ხასიათის გამო. თუმცა, ენერგეტიკული ბაზრები და ფასები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს აშშ-ს ეკონომიკაზე. OPEC გადამწყვეტ როლს თამაშობს ნავთობპროდუქტების ფასების დადგენაში, რაც სერიოზულ პრობლემებს უქმნის აშშ-ს ენერგეტიკულ სექტორს და კარნახობს აშშ-ს ხელისუფლებას შეიმუშაოს მექანიზმები ნავთობის ფასების მსოფლიო ეკონომიკისთვის მისაღებ დონეზე შესანარჩუნებლად. დღეს, უკრაინაში კონფლიქტის გამო ნავთობის ფასების მკვეთრი ზრდის პირობებში, აშშ გვთავაზობს შემუშავდეს მექანიზმი, რათა დადგინდეს რუსული ნავთობის ფასების ზრდის ლიმიტი (დაახლოებით \$60 ბარელზე). ნავთობის თანამედროვე ბაზრის კონიუნქტურის გათვალისწინებით, ასეთი მექანიზმის შემუშავებას შესაძლოა მრავალი პრობლემა შეექმნას. მთავარი პრობლემა არის 2016 წელს დადებული OPEC+-ის შეთანხმება ნავთობის მწარმოებელ ქვეყნებზე კვოტების გამოყოფის მიზნით, რათა მოხდეს მაღალი ფასების შენარჩუნება.

ენერგეტიკული დიპლომატია ცენტრალურ როლს თამაშობს აშშ-ს საგარეო პოლიტიკაში. როგორც ნავთობისა და გაზის პროდუქტების მსხვილმა ექსპორტიორმა, შეერთებულმა შტატებმა შეცვალა თავისი ენერგეტიკული პოლიტიკის ძირითადი მიდგომები - დეფიციტიდან ენერჯის სიმრავლის სარგებლის მაქსიმიზაციამდე.⁴ თუმცა, ენერგეტიკული უსაფრთხოება და ენერგეტიკული დამოუკიდებლობა უპირველესი მნიშვნელობის რჩება. ტრამპის ადმინისტრაციამ მიიღო "ენერგეტიკული დომინირების" კონცეფცია, რომელიც ასახულია 2017 წელს გამოქვეყნებულ "ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიაში".⁵ „ენერგეტიკული დომინირება“ არის „ენერგეტიკული დამოუკიდებლობის“ ბევრად უფრო ძველი და გრძელვადიანი კონცეფციის ლოგიკური გაგრძელება, რომელიც პირველად გამოაცხადა პრეზიდენტმა ნიქსონმა.⁶ "ენერგეტიკული დომინირება" ასახელებს აშშ-ს გლობალურ ენერგეტიკულ სისტემაში, როგორც წამყვან მწარმოებელს, მომხმარებელს და ნოვატორს ენერგეტიკულ სექტორში. ის მიზნად ისახავს ამერიკის კეთილდღეობის ხელშეწყობას ენერგორესურსების უსაფრთხო განვითარებისთვის ბარიერების შემცირების, ექსპორტის ხელშეწყობის, ენერგეტიკული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ენერჯის წყაროების, მარაგებისა და მარშრუტების დივერსიფიკაციის გზით, ენერგეტიკის უნივერსალური წვდომის მიღწევის და ამერიკის ტექნოლოგიური უპირატესობის გაღრმავების გზით.

თუმცა, ტრამპის ადმინისტრაციის პირობებში, შეერთებულმა შტატებმა, მიუხედავად იმისა, რომ მსოფლიოში მეორე უმსხვილესი სათბური გაზების გამომცემი იყო, 2020 წელს გამოაცხადა პარიზის შეთანხმებიდან გასვლა - რაც ნიშნავს ტრადიციულ ენერგეტიკულ პოლიტიკაში დაბრუნებას. ტრადიციული ენერგეტიკული პოლიტიკა, რომელმაც წამოაყენა „ამერიკა პირველი“ მიზნად ისახავდა წიაღისეული საწვავის და ბირთვული ენერჯის ინდუსტრიის აღორძინებას, ენერგეტიკული დამოუკიდებლობის გაძლიერებას და ენერჯის ექსპორტის წახალისებას, ხოლო განახლებადი ენერჯის მხარდაჭერის შემცირებას.⁷

⁴ Energy Policies of IEA Countries. United States. 2019 Review. September 2019. URL: <https://www.iea.org/reports/energy-policies-of-iea-countries-united-states-2019-review>. [უ.გ.12.12.2022].

⁵ National Security Strategy of the United States of America. December 2017. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>. [უ.გ.12.12.2022].

⁶ Ladislav S., Tsafos, N., Race to the Top. The Case for a New U.S. International Energy Policy. Center For Strategic and International Studies. 2020. URL: <https://www.csis.org/analysis/race-top-case-new-us-international-energy-policy>. [უ.გ.12.12.2022].

⁷ Hongyuan, Yu, The U.S. Withdrawal From the Paris Agreement: Challenges and Opportunities for China. China Quarterly of International Strategic Studies. 04:02, 2018. p. 281-300. DOI: <https://doi.org/10.1142/S2377440018500100>.

მიუხედავად იმისა, რომ პარიზის შეთანხმებიდან აშშ-ს სრულ გამოსვლას შესაძლოა რამდენიმე წელი დასჭირდეს, მან მნიშვნელოვნად იმოქმედა გლობალურ ნდობაზე დაბალი ნახშირბადის ინვესტიციების მიმართ. ცხადია, კლიმატის დღის წესრიგი რესპუბლიკელებსა და დემოკრატებს შორის მუდმივი პოლიტიკური დაპირისპირების საქმედ იქცა.

ამრიგად, პრეზიდენტობის პირველსავე დღეს ბაიდენმა განცხადება გააკეთა პარიზის შეთანხმებაზე ხელახლა შეერთების შესახებ. ბაიდენ-ჰარისის ადმინისტრაციამ გამოაცხადა კლიმატის დღის წესრიგი როგორც აშშ-ის უმთავრდესი პრიორიტეტი, რომლის მიზანია 2050 წელს მიღწეულ იქნას ნულოვანი ემისიების არსებობა. "ნაციონალური უსაფრთხოების სტრატეგიის შუალედურ სახელმძღვანელოში" (2021), სუფთა ენერჯის ტრანსფორმაცია განიხილება ცენტრალურ საყრდენად. აშშ-ს ეკონომიკური აღდგენის მცდელობები, ქმნის როგორც შიდა კეთილდღეობას, ასევე აშშ-ს აქცევს გლობალური კლიმატის ცვლილების დღის წესრიგის ლიდერად და იწვევს საერთაშორისო სანდოობას.⁸ ამგვარად, არსებული სახელმწიფო ენერგეტიკული პოლიტიკა კლიმატის ცვლილების გარშემო და მიზნად ისახავს გლობალური კლიმატის დღის წესრიგის ხელშეწყობას საერთაშორისო ასპარეზზე განახლებადი ენერჯის განვითარების პროგრამების განხორციელებით და ინვესტიციებით კლიმატისთვის ხელსაყრელ ინფრასტრუქტურაში.

ეკოლოგიური პრიორიტეტი აშშ-ს ენერგეტიკულ პოლიტიკაში ასევე აისახება "აშშ-ის გრძელვადიან სტრატეგიაში". შეერთებულმა შტატებმა მიაღწია ამბიციურ მიზანს, რაც გულისხმობს 2030 წელს სათბური გაზების ემისიის 2005 წლის ქვედა დონეზე 50-52%-ით შემცირებას და წმინდა ნულოვანი ეკონომიკის მიღწევას არაუგვიანეს 2050 წლისა.⁹ ამავდროულად, არსებული ენერგეტიკული პოლიტიკა შესაბამისობაში მოდის გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნებთან და ეხმიანება მეშვიდე გლობალური მიზნის ხელმისაწვდომობას, საიმიედო, ეკოლოგიურად მდგრადი ენერჯის წყაროებზე წვდომის უზრუნველყოფისთვის. კლიმატის დღის წესრიგის გლობალურ ლიდერად პოზიციონირებით, აშშ ხელს უწყობს 2030 წლის პარიზის შეთანხმების ნაციონალურად განსაზღვრული კონტრიბუციის (NDC) მიღებას სხვა მსხვილი ეკონომიკის მიერ, რათა დაჩქარებულ იქნას გლობალური კლიმატის პროგრესი და მოხდეს 1.5°C მიზნის უზრუნველყოფა. ამრიგად, აშშ აპირებს მსოფლიო უპირობო უზენაესობის კონსოლიდაციას ამერიკის ეროვნული ინტერესების შესაბამისი ახალი გარემოსდაცვითი ნორმებისა და წესების ფორმირებაში. როგორც ჩანს, კლიმატის დღის წესრიგი დარჩება აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის მთავარ თემად და ინსტრუმენტად უახლოეს წლებში და შესაძლოა ათწლეულებშიც კი.

აშშ-ს მიერ გლობალური კლიმატის დღის წესრიგის პოპულარიზაციას მნიშვნელოვანი გეოპოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს პარტნიორი ქვეყნების ენერგეტიკული სუვერენიტეტის გაზრდისთვის. ზოგადად ენერგეტიკა მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სამიზნე ქვეყნებში ამერიკის გავლენის სფეროების გაფართოებაში და გეოპოლიტიკური კონკურენტების პოზიციების შესუსტებაში. შესაბამისად, საზღვარგარეთ რუსული ან ჩინური ენერგეტიკული დიპლომატიის ბერკეტების შესუსტება ამერიკული ენერგეტიკული დიპლომატიის ერთ-ერთი პრიორიტეტია.

⁸ Renewing America's Advantages. Interim National Security Strategic Guidance. March 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>. [უ.გ.12.12.2022].

⁹ The Long-Term Strategy of the United States. Pathways To Net-Zero Greenhouse Gas Emissions By 2050. November 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/10/US-Long-Term-Strategy.pdf>. [უ.გ.12.12.2022].

გლობალურ დონეზე ამერიკული ენერგეტიკული დიპლომატია მიმდინარეობს ხელისუფლების სხვადასხვა დონეზე, კერძო და საჯარო სექტორების აქტიური ჩართულობით. აშშ-ის საერთაშორისო ენერგეტიკულ პოლიტიკას ახორციელებს სახელმწიფო დეპარტამენტის ენერგეტიკული რესურსების ბიურო (ENR) დიპლომატიური და პროგრამული ჩართულობით. თავდაპირველად დასახელებული იყო როგორც გლობალური ფიქალის გაზის ინიციატივა, იგი შემუშავდა როგორც ფიქალის გაზის ხელშეწყობის ინიციატივა.¹⁰ ინიციატივის დღის წესრიგი დროთა განმავლობაში გაფართოვდა და გახდა ამერიკული ენერგეტიკული დიპლომატიის ცენტრალური სამთავრობო სტრუქტურა. ENR-ის მიზანია აშშ-ს ხელმძღვანელობის ხელშეწყობა გლობალურ ენერგეტიკულ საკითხებში, როგორც კლიმატის დღის წესრიგი და ენერგეტიკული უსაფრთხოება აშშ-სთვის და მისი მოკავშირეებისთვის და პარტნიორებისთვის. ENR მოქმედებს სხვადასხვა რეგიონში, უზრუნველყოფს პარტნიორი ქვეყნების ენერგეტიკული სისტემების მდგრად და უსაფრთხო განვითარებას და განვითარებად ქვეყნებში ენერგეტიკულ ხელმისაწვდომობას, ასევე იცავს ამერიკის გეოპოლიტიკურ ინტერესებს გლობალურ ენერგეტიკულ ეკონომიკაში დიპლომატიური ძალისხმევით.

ენერგეტიკის დეპარტამენტი (DOE), რომელიც მართავს აშშ-ს ბირთვულ ინფრასტრუქტურას და აყალიბებს ენერგეტიკული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პოლიტიკას, ასევე კოორდინაციას უწევს საგარეო ენერგეტიკულ პოლიტიკას მისი საერთაშორისო საქმეთა ოფისის მეშვეობით. საერთაშორისო ურთიერთობების სამსახური კოორდინაციას უწევს საერთაშორისო ენერგეტიკულ მიზნებს ეროვნულ ენერგეტიკულ პოლიტიკასთან მიმართებით და მართავს თანამშრომლობას სხვა სახელმწიფოებთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან. ამავე დროს, IA ოფისი მიზნად ისახავს აშშ-ის ენერგეტიკული ექსპორტის გაზრდას და აშშ-ის ენერგეტიკული ინდუსტრიის კონკურენტუნარიანობის ხელშეწყობას გლობალურად.

დიდწილად, აშშ-ს საგარეო ენერგეტიკული პოლიტიკა ყალიბდება ენერგეტიკული კომპანიების გავლენის ქვეშ, რომლებიც ცდილობენ გააფართოონ წვდომა ნავთობისა და გაზის საბადოებზე მთელ მსოფლიოში, რაც მნიშვნელოვნად გაამლიერებს მათ წამყვან პოზიციებს რესურსების უსაფრთხოების თვალსაზრისით. აშშ-ს ჩართულობა საერთაშორისო ორგანიზაციებში, როგორცაა ენერგეტიკის საერთაშორისო სააგენტო (IEA), განახლებადი ენერჯის საერთაშორისო სააგენტო (IRENA) და მთავრობათაშორისი პოლიტიკური ფორუმებში, როგორცაა ჯგუფი შვიდეული (G7), ასევე მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ საერთაშორისო მასშტაბით შეერთებული შტატების ინტერესების წამოწევის შესაძლებლობის შექმნაში.

თავის მხრივ, აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტო (USAID) ასევე აქტიურად არის ჩართული ამერიკული ენერგეტიკული პრიორიტეტების პოპულარიზაციაში მთელ მსოფლიოში. USAID-ს აქვს განახლებადი ენერჯის არაერთი პროგრამა, რომლებიც ხელს უწყობენ განახლებადი ენერჯის გამომუშავებას, დაფინანსებას და ქსელში ინტეგრაციას. 2010-2019 წლებში USAID-ის ენერგეტიკულმა პროგრამებმა ხელი შეუწყვეს 162 000 მეგავატზე მეტი განახლებადი სიმძლავრის დამონტაჟებას 20 ქვეყანაში.¹¹

¹⁰ Boersma T., Johnson C. U.S. Energy Diplomacy (2018). Columbia SIPA. Center On Global Energy Policy. URL: <https://energypolicy.columbia.edu/sites/default/files/pictures/CGEPUSEnergyDiplomacy218.pdf>. [უ.გ.12.12.2022].

¹¹ Renewable Energy // USAID. URL: <https://www.usaid.gov/climate/renewable-energy>. [უ.გ.12.12.2022].

USAID-ის კლიმატის 2022-2030 წლების სტრატეგიის მიხედვით, ორგანიზაცია გეგმავს მუშაობას მინიმუმ 80 ქვეყანაში სათბურის გაზების ემისიების შემცირებისა და 2030 წლისთვის ემისიების 45%-ით შემცირების მიმართულებით 2010 წლის დონესთან შედარებით.¹² ენერგეტიკის სექტორში USAID გააგრძელებს RES-ის ინტეგრაციას და განახლებადი ენერჯის ტექნოლოგიების გამოყენებას. გარდა ამისა, USAID ჩართულია მრავალ პროგრამაში ენერგეტიკის სექტორის კომუნალური საქმიანობის გაუმჯობესების, ენერგოეფექტურობისა და ენერგეტიკის სექტორის მარეგულირებელი პრაქტიკის გასაუმჯობესებლად მთელ მსოფლიოში.

აშშ-ს მიერ კლიმატის დღის წესრიგის ხელშეწყობა ასევე გამოიყენება როგორც გეოპოლიტიკური კონკურენციის ინსტრუმენტი რუსეთთან და ჩინეთთან. ბაიდენის კლიმატის მანიფესტის თანახმად, მისი საარჩევნო კამპანიის დროს, კლიმატის დღის წესრიგი გამოყენებული იქნება აშშ-ს გლობალური კონკურენტების სტრატეგიული ენერგეტიკული პროექტების დასაძლევად, დამაბინძურებელი ქვეყნებიდან¹³ ნახშირბადის ინტენსიური წარმოების ნახშირბადის კორექტირების გადასახადების ან კვოტების დაწესებით. კერძოდ, ძალისხმევა მიმართული იქნება ჩინეთის მასიური პროექტის "სარტყელი და გზის ინიციატივის" წინააღმდეგ - ზოგადი ინსტრუმენტი ჩინური რბილი ძალისთვის, დაბალი ნახშირბადის ენერჯის ინვესტიციების დაფინანსების გზით "სარტყელი და გზის ინიციატივაში" ჩართულ ქვეყნებში გახადონ თავიანთი ენერგეტიკული სისტემები უფრო დივერსიფიცირებული, დამოუკიდებელი და მოქნილი ენერჯის მოთხოვნილების მიმართ. ამავდროულად, მაშინ, როცა აშშ ცდილობს იყოს მსოფლიო ლიდერი ეკოლოგიურ ინოვაციებში, ჩინეთმა გააორმაგა ახალი ტექნოლოგიები, დაწყებული მზის პანელებიდან ელექტრომობილებამდე და აცხადებს, რომ გახდება ლიდერი იმ პროდუქტებში, რომლებიც აუცილებელია დაბალი ნახშირბადის სამყაროში გადასასვლელად.¹⁴

აშშ პოზიციონირებს როგორც მთავარი პარტნიორი ევროპის რეგიონისა და ევროკავშირის (ევროკავშირის) წევრ ქვეყნებში გაზის მიწოდების მდგრადი დივერსიფიკაციისთვის, მათ შორის მოთხოვნის შემცირების მხარდაჭერით და სუფთა ტექნოლოგიების დაჩქარებით.¹⁵ ამრიგად, 2019 წლის ევროპის ენერგეტიკული უსაფრთხოებისა და დივერსიფიკაციის აქტის თანახმად, აშშ-ს საგარეო პოლიტიკა ცდილობს დაეხმაროს „ევროპულ ქვეყნებს შეამცირონ ენერგორესურსებზე დამოკიდებულება იმ ქვეყნებზე, რომლებიც იყენებენ ენერგეტიკული დამოკიდებულებას არასათანადო პოლიტიკური გავლენისთვის, როგორცაა რუსეთის ფედერაცია, რომელმაც მოახდინა ბუნებრივი აირის გამოყენება სხვა ქვეყნებზე იძულების, დამინებისა და ზემოქმედების მიზნით“.¹⁶

¹² USAID Climate Strategy 2022-2030. April 2022. URL: <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/USAID-Climate-Strategy-2022-2030.pdf>. [უ.გ.12.12.2022].

¹³ The Biden Plan for a Clean Energy Revolution and Environmental Justice. URL: <https://joebiden.com/climate-plan/>. [უ.გ.12.12.2022].

¹⁴ Ladislav S., Tsafos N. Energy Spheres of Influence. Center for Strategic and International Studies. 2019. URL: <https://www.csis.org/analysis/energy-spheres-influence>, [უ.გ.12.12.2022].

¹⁵ Joint Statement by President Biden and President von der Leyen on European Energy Security. June 27, 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/06/27/joint-statement-by-president-biden-and-president-von-der-leyen-on-european-energy-security/>. [უ.გ.12.12.2022].

¹⁶ H.R.1453-European Energy Security and Diversification Act of 2019. URL: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/1453?q=%7B%22search%22%3A%5B%22H.+R.+83%22%5D%7D>. [უ.გ.12.12.2022].

LNG ბაზარი ამჟამად ვითარდება სწრაფი ტემპით (წლიური მოთხოვნის ზრდა 3-4%), აშშ-ის ერთ-ერთი მიზანია მასში ადგილის/ნიშის პოვნა. აშშ გახდა LNG მსოფლიოში უმსხვილესი ექსპორტიორი 2022 წლის პირველ ნახევარში. 2022 წლის ივლისის მდგომარეობით, აშშ LNG გათხევადების სიმძლავრე საშუალოდ შეადგენდა 322,8 მკმ/დღეში, მოკლევადიანი პიკური სიმძლავრით 393,6 მკმ/დღეში.

ეს ტენდენცია განსაკუთრებით დ. ტრამპის დროს დაიწყო, რომელმაც თავისი პრეზიდენტობის დასაწყისშივე გამოაცხადა ამერიკული ენერჯეტიკული დომინირების „ოქროს ეპოქის“ დასაწყისი. ცხადია, ამ დომინირების მიღწევა შესაძლებელია, პირველ რიგში, ამერიკული LNG-ის ექსპორტის გააქტიურებით, რადგან ვაშინგტონი საკმაოდ ფხიზელია გაზზე მზარდი მოთხოვნის შეფასებაში, რომელიც ცხადია, დაახლოებით 2050 წლისთვის გახდება მსოფლიოში ყველაზე მოთხოვნადი საწვავი. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია ამ ბაზარზე სტაბილური ნიშის დაკავება, როგორც წმინდა ეკონომიკური, ასევე გეოპოლიტიკური მიზნებისთვის, მთავარ მომწოდებლებთან კონკურენციის ინსტრუმენტების ფორმირებით. ეს, უპირველეს ყოვლისა, ეხება რუსეთს, რომელიც, როგორც გაზსადენის მთავარი მიმწოდებელი, "Yamal LNG"-ის ამოქმედების შემდეგ, ასევე აცხადებს LNG ბაზარზე წილის გაზრდაზე პრეტენზიას. ეს კონკურსი ძირითადად ორ მნიშვნელოვან ბაზარზე - ევროპულსა და ჩინურზე დომინირების მიზნით ჩატარდება. პირველზე გრძელდება გაზის შიდა წარმოების მოცულობის შემცირების პოლიტიკა, მეორეზე - გაზის მოხმარების ველური ზრდა, მათ შორის თხევადი საწვავის ჩათვლით (2030 წლისთვის ჩინეთში მოთხოვნა 800 მილიარდ კუბურ მეტრს მიაღწევს).

თუმცა, როგორც ევროპის, ისე ჩინეთის ბაზარზე, ამერიკული LNG ვერ იქნება კონკურენტუნარიანი მოკლე და საშუალოვადიან პერსპექტივაში. ამის მიზეზები ობიექტურია და დამოკიდებულია არა იმდენად ამერიკული LNG-ის მაღალ ღირებულებაზე, რამდენადაც სატრანსპორტო და ლოჯისტიკურ კომპონენტზე: ევროპულ ბაზარზე ამერიკული LNG-ის ფასის სტრუქტურაში ტვირთის გადაზიდვის ტარიფები დაახლოებით 30%-ია. ამ პრობლემის გათვალისწინებით, ვაშინგტონი იძულებულია გამოიყენოს ორი მეთოდი ბაზრებისთვის ბრძოლის გასაგრძელებლად: 1. დემპინგი და 2. საკუთარი ინტერესების ხელშეწყობა თანამგზავრების მეშვეობით. თუმცა, თუ დემპინგი ძალიან ძვირია და მისი გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ შერჩევით გაზით, ძირითადად მცირე ეკონომიკებთან მიმართებაში (როგორც ეს გაკეთდა პოლონეთის შემთხვევაში 2017 წელს), მაშინ თანამგზავრების გამოყენება საკმაოდ პერსპექტიულია. და არა მხოლოდ გეოპოლიტიკურად, არამედ კომერციულადაც. ყატარის OPEC-დან 2018 წლის დეკემბერში გასვლამ და დოჰას თანმხლებმა განცხადებებმა LNG წარმოებასა და ექსპორტზე კონცენტრირების განზრახვის შესახებ, ისევე როგორც 20 მილიარდი დოლარის ინვესტიციის გეგმა ამერიკულ ინფრასტრუქტურაში, მიუთითებს იმაზე, რომ ყატარმა და აშშ-მა შესაძლოა არსებითად შექმნან "LNG კარტელი". ყატარი ევროპის ბაზარზე დაწინაურების ხელშეწყობით, ვაშინგტონი მყისიერ წყვეტს ორ პრობლემას: პირველ რიგში, კონტრბალანსის შექნა მოსკოვთან (დღეს რუსული გაზპრომი ფარავს ევროპის მთლიანი მოთხოვნის 40%-მდე); ხოლო, მეორე რიგში ვაშინგტონი აღნიშნავს, რომ მაღლობელი იქნება დოჰას დაპირებული ინვესტიციებისთვის, რომლებიც, სხვათა შორის, ახლა განსაკუთრებულად სჭირდება აშშ-ს ზოგადი, განსაკუთრებით კი ენერჯეტიკული ინფრასტრუქტურის გაუფასურების გათვალისწინებით. ამრიგად, კომბინაცია ტრადიციულია და მეტწილად იმეორებს იმას, რაც განხორციელდა 1985 წელს, როდესაც, საბჭოთა ეკონომიკაზე დარტყმის მიზნით, ვაშინგტონმა დაარწმუნა საუდის არაბეთი, რომ თითქმის

გაეორმაგებინათ ნავთობის მოპოვება, რასაც ავტომატურად მოჰყვა ფასების ვარდნა: ბარელზე 30 დოლარიდან ის 10 დოლარამდე დაეცა. შედეგად, საბჭოთა ნავთობის მრეწველობა უკიდურესად მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა და შეერთებულმა შტატებმა მიიღო იმის შესაძლებლობა, რომ შემოეტანა იაფი ნავთობი.

რუსეთ-უკრაინის კონფლიქტის ფონზე და ევროკავშირის თავშეკავების ფონზე გააგრძელოს, თუ არა რუსული გაზის იმპორტი, შეერთებულმა შტატებმა გამოაცხადა, რომ ისინი უზრუნველყოფენ დამატებით LNG მოცულობას ევროკავშირის ბაზარზე მინიმუმ 15 მილიარდი კუბური მეტრით 2022 წელს. 2022 წლის პირველი სამი თვის განმავლობაში, აშშ-ის LNG-ის ექსპორტის 60%-ზე მეტი მიწოდებული იქნა ევროპაში, შედარებით 2021 წლის ბოლო სამი თვის განმავლობაში მხოლოდ 37%-თან.¹⁷ აშშ განიხილავს LNG-ის ექსპორტს ევროპაში, როგორც ბერკეტს რუსეთთან მოლაპარაკებებში, რაც საშუალებას მისცემს მას შეასუსტოს რუსეთის პოზიცია ევროპულ ბაზარზე. ამრიგად, უკრაინის კრიზისის ფონზე, აქტიურად დაჩქარდა ევროკავშირისთვის „ენერგეტიკული ქოლგის“ შექმნის პროცესები, ასევე რუსეთის ენერგეტიკული დიპლომატიის პოზიციების შესუსტება. კიდევ ერთი პრაქტიკა, რომელიც გავლენას მოახდენს აშშ-ს კონკურენტი ქვეყნების ეკონომიკაზე, არის სანქციების გაფართოებული რეჟიმები ნავთობისა და გაზის ძირითადი მწარმოებლების, მათ შორის ირანის, რუსეთისა და ვენესუელას წინააღმდეგ.

ამრიგად, აშშ-ის საგარეო ენერგეტიკული პოლიტიკა, როგორც ამერიკის საგარეო პოლიტიკის მნიშვნელოვანი ნაწილი, მიმართულია აშშ-ს ლიდერული პოზიციის შენარჩუნებაზე გლობალურ ენერგეტიკულ ბაზრებზე, რაც, თავის მხრივ, ხელს უწყობს საერთაშორისო ლიბერალური წესრიგის შენარჩუნებას სახელმწიფო და არასახელმწიფო აქტორების გამოწვევების წინაშე. სხვა გლობალური აქტორებისა და ენერჯის ძირითადი მწარმოებლების მსგავსად, აშშ მზადაა მიიღოს გარკვეული გეოპოლიტიკური უპირატესობები მისი ახლადგამოყენებული ენერგორესურსების და მოქნილი ენერგეტიკული დიპლომატიის დახმარებით, რომელიც აერთიანებს სამთავრობო, საჯარო და კერძო სექტორების ძალისხმევას. ამერიკული ენერგეტიკული დიპლომატია მიზნად ისახავს მისი მთავარი კონკურენტების პოზიციების შესუსტებას ენერგეტიკულ ბაზრებზე, რომლებსაც სურთ გავლენა მოახდინონ ენერგეტიკულ ბაზრებზე და ტექნოლოგიებზე, შედეგად ისინი უზრუნველყოფენ ენერგეტიკულ უსაფრთხოებას და ენერგეტიკულ დამოუკიდებლობას პარტნიორი ქვეყნებისთვის. აშშ-ს მიერ კლიმატის საერთაშორისო დღის წესრიგის პოპულარიზაცია ხდება ამერიკული რბილი ძალის ეფექტური ინსტრუმენტი - აშშ-ის პოზიციონირება, როგორც საერთაშორისო ლიდერი, რომელიც კოორდინაციას უწევს გლობალურ პოლიტიკურ დღის წესრიგს.

თუმცა, დღეს აშშ-ის ენერგეტიკული დიპლომატია მნიშვნელოვანი დაბრკოლებების წინაშე დგას. ეს, უპირველეს ყოვლისა, დაკავშირებულია უკრაინის ომთან, რაც იწვევს ღრმა ცვლილებებს გლობალურ ენერგეტიკულ ბაზარზე. კერძოდ, ევროპაში რუსული ენერგომომარაგების შეზღუდვა კარნახობს ევროპის ენერგეტიკული სისტემის დივერსიფიკაციის აუცილებლობას საკუთარი წარმოების შესაძლებლობების განვითარებით, ასევე ახალი მიწოდების მარშრუტების ძიებით. ეს უქმნის აშშ-ს შესაძლებლობას გააძლიეროს თავისი პოზიცია ევროპულ ბაზარზე, როგორც LNG-ის მნიშვნელოვანი მიმწოდებელი,

¹⁷ Ravikumar, A.P., Bazilian, M., Webber, M.E. (2022). The US role in securing the European Union's near-term natural gas supply. *Nat Energy*, 7, 465–467. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41560-022-01054-1>.

რომელზედაც მოთხოვნა მსოფლიოში ყოველწლიურად 4%-ით იზრდება. ამავდროულად, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მოსკოვმაც გაითვალისწინა ასეთი სცენარი: რუსეთის ენერგეტიკული უსაფრთხოების დოქტრინა აღნიშნავს LNG-ის გლობალურ ბაზარზე ინტეგრაციის აუცილებლობას, რაც ქმნის საჭირო საწარმოო სიმძლავრეებს (Yamal LNG, Sakhalin-). 1 და ა.შ.).¹⁸ ამ მიმართულების განვითარებისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ეგრეთ წოდებულ ჩრდილოეთის საზღვაო გზას არქტიკაში, სადაც აშშ-სა და რუსეთს შორის კონკურენცია გაგრძელდება. ცხადია, ასეთი პოლიტიკა გავლენას ახდენს მსოფლიო ენერგეტიკული ბაზრების ფუნქციონირებაზეც და გეოპოლიტიკაზეც. ამ კონტექსტში, OPEC+-ის შეთანხმება კვლავ რჩება აშშ-ს ენერგეტიკული სტრატეგიის მთავარ გამოწვევად.

2. აშშ-ის ენერგეტიკული დიპლომატიის სამხრეთ კავკასიური ვექტორი

აშშ-ის საგარეო ენერგეტიკული პოლიტიკის მთავარი პრიორიტეტია ენერგეტიკული პოლიტიკის ხელშეწყობა, კოორდინაცია და განხორციელება აშშ-ს ინტერესებთან შესაბამის შტატებში და რეგიონებში. სამხრეთ კავკასიის რეგიონს განსაკუთრებული ადგილი უკავია აშშ-ის საგარეო ენერგეტიკულ პოლიტიკაში რამდენიმე ფაქტორის გამო. პირველ რიგში, სტრატეგიული გეოგრაფიული წყობის გათვალისწინებით, სამხრეთ კავკასიის რეგიონი განლაგებულია წამყვანი რეგიონული ძალების გზაჯვარედინზე და წარმოადგენს „ხიდის“ როლს მნიშვნელოვანი საერთაშორისო სავაჭრო გზებისა და ენერგეტიკული ინფრასტრუქტურის დასაკავშირებლად. ფაქტობრივად, რეგიონის ყველა სახელმწიფო იქცა ქვეყნებად კარიბჭეებად, ასრულებენ რა „ხიდებს სამეფოებს, რეგიონებსა თუ სახელმწიფოებს შორის“ და „აკავშირებენ მსოფლიოს სხვადასხვა ნაწილს ხალხების, საქონლისა და იდეების გაცვლის ხელშეწყობით“, ს.ბ. კოენის გეოპოლიტიკური კონცეფციის მიხედვით.¹⁹ სამხრეთ კავკასია არის პოტენციური პლაცდარმი აშშ-ის გეოპოლიტიკური კონკურენტების - პირველ რიგში რუსეთის, ირანისა და ჩინეთის წინააღმდეგ დასაპირისპირებლად. ამ მიზნით, 1990-იანი წლების დასაწყისიდან, სამხრეთ კავკასიის სამი სახელმწიფოს - სომხეთის, საქართველოსა და აზერბაიჯანის დამოუკიდებლობის გამო, აშშ განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოებთან პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამხედრო თანამშრომლობის განვითარებას. ამ სფეროში ამერიკის საგარეო პოლიტიკის მნიშვნელოვანი ნაწილი იყო დემოკრატიული ღირებულებების პოპულარიზაცია და ადამიანის უფლებების დაცვა პოლიტიკური, დიპლომატიური და ჰუმანიტარული ბერკეტებით. ენერგეტიკული დიპლომატია, როგორც ღირებული ინსტრუმენტი, აქტიურად იყენებდა აშშ-ს სამხრეთ კავკასიაში ბოლო ათწლეულების განმავლობაში. მან ხელი შეუწყო ენერგომომარაგების წყაროების დივერსიფიკაციას, ახალი ენერგეტიკული ბაზრების განვითარებას და ახალი საექსპორტო შესაძლებლობების შექმნას კასპიის ენერგორესურსებისთვის, რომელიც გახდა მნიშვნელოვანი შემოსავლის წყარო სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებისთვის.

აშშ-ის გაზრდილი ინტერესი კასპიისა და შავი ზღვის მეგა-რეგიონში, უპირველეს ყოვლისა, განპირობებულია მისი ნავთობისა და გაზის პოტენციალით, ამიტომ ვაშინგტონი ცდილობს წვდომა მიიღოს მის ნახშირწყალბადის რესურსებზე და მათი ტრანსპორტირების გზებზე.

¹⁸ Energy Security Doctrine of the Russian Federation. Approved by Decree of the President of the Russian Federation of May 13, 2019 No. 216. URL: http://www.scrf.gov.ru/security/economic/energy_doc/. [უ.გ.12.12.2022].

¹⁹ Cohen, S. B., Geopolitics: The Geography of International Relations. Third Edition. Rowman & Littlefield. 2015. 37-54.

სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებთან თანამშრომლობის განვითარებით, აშშ ცდილობს გადაჭრას თავისი ენერგეტიკული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის და გეოპოლიტიკური და ეკონომიკური პოზიციის განმტკიცების პრობლემები სამხრეთ კავკასიასა და კასპიის რეგიონში.

კასპიის რეგიონისადმი შესაბამისი მიდგომა ასახულია აშშ-ს სტრატეგიულ დოკუმენტებში. კლინტონის ადმინისტრაციის მიერ 1998 წელს გამოქვეყნებულ "ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგია ახალი საუკუნისთვის", სადაც ხაზგასმულია კასპიის აუზის მნიშვნელობა მისი ნავთობის პოტენციური მარაგების თვალსაზრისით "მომავალი ათწლეულების განმავლობაში მსოფლიო ენერგეტიკული მოთხოვნილების დაკმაყოფილებისთვის". ამ რეგიონში პრიორიტეტად მიჩნეული იყო მრავალი მილსადენის საწარმო და აღმოსავლეთ-დასავლეთი ნავთობისა და გაზის საექსპორტო მარშრუტების განვითარება კასპიის ზღვის გადასწვრივ ამიერკავკასიისა და თურქეთის გავლით.²⁰ 2002 წლის "ამერიკის შეერთებული შტატების ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიის" მიხედვით, საერთაშორისო ეკონომიკური ზრდის ყოვლისმომცველი სტრატეგიის ერთ-ერთი პრიორიტეტია ენერგეტიკული უსაფრთხოების გაძლიერება გლობალური ენერჯის მწარმოებლებთან თანამშრომლობით და, კერძოდ, კასპიის რეგიონში, გააფართოვოს გლობალური ენერჯის წყაროები და სახეობები.²¹ თუმცა, კასპიის ენერგორესურსების რაოდენობა და მნიშვნელობა რეგიონისა და გლობალური ენერგეტიკული ბაზრისთვის გადაჭარბებული იყო და ამ დროს არარეალური მოლოდინები შექმნა.

სტრუქტურული ცვლილებები ამერიკულ და გლობალურ ენერგეტიკულ სისტემაში ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, როგორცაა ფიქალის რევილუცია, LNG-ის მზარდი მიწოდება, განახლებადი ენერჯის წყაროების განვითარება - გახდა მსოფლიო ენერგომომარაგების უფრო მნიშვნელოვანი წყარო, ვიდრე კასპიის აუზი. მათ დაჩრდილეს კასპიის ენერგორესურსების წვლილის მნიშვნელობა გლობალური ენერგეტიკული ბაზრების განვითარებაში და კონკრეტულად ამერიკის ენერგოსისტემაში. აშშ-ის ეროვნული უსაფრთხოების შემდგომ სტრატეგიებში აღარ არის ხაზგასმული კასპიის რეგიონისა და სამხრეთ კავკასიის მნიშვნელობა ენერგორესურსების თვალსაზრისით.

აშშ-ის ამჟამინდელი საგარეო პოლიტიკა ითვალისწინებს სამხრეთ კავკასიის უსაფრთხოებისა და ეკონომიკურ მნიშვნელოვან ინტერესებს, მაგრამ არც ერთი მათგანი არ არის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ამერიკის სტრატეგიისთვის. ამავდროულად, რეგიონში აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის მნიშვნელოვანი მიმართულება ძირს უთხრის რუსეთის დომინანტურ პოზიციას და ხელსაყრელ პირობებს უქმნის ევროკავშირს.²²

ენერგეტიკული დიპლომატიის ძალისხმევით, აშშ ახდენს სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოების ეროვნული ენერგეტიკული სისტემების დივერსიფიკაციას და ხელს უწყობს ნახშირწყალბადების ახალი და საიმედო სატრანსპორტო მარშრუტების მშენებლობას კასპიის რეგიონიდან ევროპაში რუსეთის კონტროლის მიღმა. სატრანსპორტო პროექტები მიზნად ისახავს ერთი ქვეყნის მონოპოლიის თავიდან აცილებას სატრანსპორტო მარშრუტებზე ან მილსადენებზე. შეერთებული შტატების მხარდაჭერა რეგიონული ინფრასტრუქტურის

²⁰ A National Security Strategy For a New Century. The White House. October. 1998.

²¹ The National Security Strategy of the United States. The White House. September. 2002.

²² Rumer, E., Sokolsky, R., Stronski P. U.S. Policy toward the South Caucasus: Take Three. Carnegie Endowment for International Peace. 2017. p. 3-4.

განვითარებაში შესაძლოა დაეხმაროს რეგიონული თანამშრომლობის დამყარებას და პროდასავლური ორიენტაციის მქონე ინსტიტუტებისა და ინტერესთა ჯგუფების შექმნას, რითაც გააძლიერებს ამერიკის რბილ ძალას.²³ უფრო მეტიც, ამერიკული ინტერესების თვალსაზრისით, კასპიის ენერგორესურსების ერთ-ერთი ყველაზე ამბიციური პერსპექტივაა მათი როლი რუსული გაზის იმპორტზე ევროპული დამოკიდებულების შემცირებაში, აგრეთვე ამერიკული კომპანიების მონაწილეობის უზრუნველყოფა ნავთობისა და გაზის სექტორებში რეგიონში. მათთვის მაქსიმალური ეკონომიკური პრეფერენციების შექმნით.

რეგიონის გეოსტრატეგიული მნიშვნელობა შეერთებული შტატებისა და სხვა გლობალური მოთამაშეებისთვის განპირობებულია მზარდი კონკურენციით სატრანზიტო სასაქონლო ნაკადების განვითარებისთვის, რაც უზრუნველყოფს ეკონომიკურ და პოლიტიკურ დივიდენდებს. მთლიანობაში კასპიის რეგიონი გახდა ევრაზიის მთავარი სავაჭრო გზების გადაკვეთის პუნქტი: "აღმოსავლეთი-დასავლეთი" და "ჩრდილოეთი-სამხრეთი". ამერიკული დიპლომატია აქტიურად ლობირებს ენერჯის ტრანსპორტირების მარშრუტების დივერსიფიკაციას, აქტიურად მუშაობს „აღმოსავლეთ-დასავლეთის“ (TRACECA) დერეფნის ჩამოყალიბებაზე, რომელიც რუსეთის გვერდის ავლით ცენტრალური აზიიდან და კასპიის აუზიდან აზერბაიჯანის, საქართველოსა და თურქეთის გავლით ჩავა დასავლეთ ევროპაში. როგორც ჩანს, ეს პროექტი პირდაპირ ეწინააღმდეგება „ჩრდილოეთ-სამხრეთის“ საერთაშორისო სატრანსპორტო დერეფანს, რომელიც წამოწყებულია რუსეთის მიერ და შექმნილია ჩრდილოეთ ევროპის აზიასთან დამაკავშირებელი მარშრუტების დივერსიფიკაციისთვის, რომელიც გადის კავკასიასა და სპარსეთის ყურეში.

შეერთებულ შტატებს ასევე აწუხებს რეგიონში ჩინეთის მზარდი განვითარება და მისი გეგმების განხორციელება კავკასიის და კასპიისპირა-შავი ზღვის რეგიონებში, რადგან ჩინეთი განიხილება, როგორც შეერთებული შტატების ერთ-ერთი მთავარი ეკონომიკური და საგარეო პოლიტიკის კონკურენტი. ამბიციური სარტყელი და გაზის ინიციატივის ერთ-ერთი მთავარი სახმელეთო მარშრუტი უახლოვდება ძველ აზრეშუმის გზას და დაგეგმილია ცენტრალური აზიის, ირანისა და თურქეთის გავლით ევროპაში გადასვლა. მარშრუტის ალტერნატიული გზაა სამხრეთ კავკასიის გავლით კასპიის ზღვის გავლით თურქეთამდე და ევროპაში. „აღმოსავლეთ-დასავლეთის“ (TRACECA) დერეფანთან პროექტის მიმოწერის მიუხედავად, ვაშინგტონი ფრთხილია ჩინეთის ეკონომიკური შედეგის მიმართ სამხრეთ კავკასიასა და კასპია-შავი ზღვის რეგიონში. აღმოსავლეთ-დასავლეთის მიმართულეობა, განსაკუთრებით ბაქო-თბილისი-ყარსის რკინიგზის გავლით, უფრო აქტუალურია საქართველოსა და აზერბაიჯანისთვის. სომხეთისთვის, აზერბაიჯანთან და თურქეთთან დამაბული ურთიერთობის გამო, შეზღუდული ვარიანტებია ხელმისაწვდომი სარტყელი და გაზის ინიციატივის ფარგლებში. ასეთი ვარიანტი შეიძლება იყოს ჩრდილოეთ-სამხრეთის სატრანსპორტო დერეფანი, რომელიც ინდოეთის ოკეანესა და სპარსეთის ყურეს შავ ზღვასთან ირანის, სომხეთისა და საქართველოს გავლით აკავშირებს. ასე რომ, მედრი-ერევანი-ბაზრას საავტომობილო გზა, რომელიც აკავშირებს სომხეთის საზღვრებს ირანთან და საქართველოსთან, შეიძლება იყოს პროექტის ნაწილი.²⁴ აშშ-ის შიშები რეგიონში ჩინეთის

²³ Blank, S. What the Biden Administration Can and Should do in the South Caucasus. February 8, 2021. // The Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program Joint Center. URL: <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13661-what-the-biden-administration-canand-should-do-in-the-south-caucasus.html>. [უ.გ.12.12.2022].

²⁴ Zabakhidze, M., Gabriadze, I., Beradze, R., Khishtovani, G., Connectivity, Trade and Financial Integration of the South Caucasus Via the Belt and Road Initiative (BRI). Caucasus Analytical Digest No. 111, October 2019. 3-9.

გავლენის მზარდი მატების შესახებ გამართლებულია ჩინეთ-ირანის ურთიერთობების გაღრმავებით, რაც დაადასტურა ჩინეთ-ირანის ყოვლისმომცველი სტრატეგიული პარტნიორობის 2021 წლის 27 მარტის პროგრამით. სიტუაცია შესაძლოა უფრო გართულდეს აშშ-სთვის რუსეთსა და ირანს შორის შესაძლო სტრატეგიული პარტნიორობის ფონზე. ეს პროცესები არამარტო დაეხმარება რუსეთს სანქციების გვერდის ავლაში, არამედ ხელს შეუწყობს ვაშინგტონის ძლიერი რეგიონალური საპირწონის შექმნას. ასეთ პირობებში გლობალური ძალების გზაჯვარედინზე მდებარე სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების მნიშვნელობა იზრდება.

სომხეთს, საქართველოსა და აზერბაიჯანს საგარეო პოლიტიკის განსხვავებული ვექტორები აქვთ, რაც გარკვეულ ბარიერებს ქმნის აშშ-ის ეფექტური ენერგეტიკული დიპლომატიისთვის რეგიონში და კავკასიის სამ ქვეყანას შორის თანამშრომლობისთვის. სამხრეთ კავკასია განიცდის შიდა დაყოფას ორ ბლოკად, რომელთა საზღვრები უფრო ნათელი ხდება 2020 წლის მთიანი ყარაბაღის ომის და 2022 წლის უკრაინის ომის შემდეგ. პირველ ბლოკში წარმოდგენილია აზერბაიჯანი, საქართველო და თურქეთი, ხოლო მეორე - რუსეთი, სომხეთი და ირანი.²⁵ ბლოკის პარტიები თანამშრომლობენ სამხედრო, ეკონომიკურ და სხვა სტრატეგიულ სფეროებში, ხოლო თითოეული მათგანი ცდილობს განახორციელოს საკუთარი ინტერესები და მოიპოვოს გარკვეული ეკონომიკური სარგებელი რეგიონში გატარებული გრანდიოზული ენერგეტიკული პროექტებიდან. ორაზროვანი და რთული გეოპოლიტიკური პროცესები რეგიონში კარნახობს სამხრეთ კავკასიის მნიშვნელობის გადახედვის აუცილებლობას ამერიკის საგარეო პოლიტიკისთვის და აშშ-ის მხარდაჭერის გაზრდას, ძირითადად ევროკავშირთან ერთად, რეგიონული ენერგეტიკული პროექტებისა და ინფრასტრუქტურის მშენებლობაში. თუმცა, თანამედროვე რეალობაში, ვაშინგტონის უპირველესი საგარეო პოლიტიკური საკითხია მისი მონაწილეობა სამხრეთ კავკასიაში კონფლიქტების პრევენციაში.²⁶

ისტორიულად, სომხეთი ატარებს სტრატეგიას, რუსეთთან პარტნიორობის აუცილებლობას შორის უსაფრთხოების საკითხებში და დასავლეთის ქვეყნებთან ეკონომიკური და სავაჭრო კავშირების გაღრმავების აუცილებლობას შორის წონაწილის დასამყარებლად, ასევე გლობალური ძალაუფლების სხვა ცენტრებთან თანამშრომლობას. იმავდროულად, სომხეთი რუსეთის სტრატეგიული პარტნიორია, რომელიც მჭიდროდ თანამშრომლობს მასთან სამხედრო, ეკონომიკურ, ენერგეტიკულ და სხვა სფეროებში. ერევანს აქვს პოზიტიური დამოკიდებულება ქვეყანაში დემოკრატიული რეფორმების მიმართ, აქტიურად თანამშრომლობს ევროპულ და ამერიკულ ორგანიზაციებთან. აზერბაიჯანისა და თურქეთის მიერ სატრანსპორტო ბლოკადის გამო, ყარაბაღის კონფლიქტის შედეგად და საკუთარი ნახშირწყალბადების რესურსების ნაკლებობის გამო, სომხეთი ყველაზე დაუცველია რეგიონში საწვავის მომარაგების უსაფრთხოებისა და საიმედოობის და მიწოდების გზების დივერსიფიკაციის თვალსაზრისით. ქვეყანა დიდად არის დამოკიდებული რუსეთიდან საქართველოს ტერიტორიით მიწოდებულ ენერგორესურსების იმპორტზე. სომხეთი ასევე ახორციელებს შეზღუდული რაოდენობის ბუნებრივი აირის იმპორტს ირანიდან ელექტროენერჯის გაზზე გაცვლის პირობებში.

²⁵ Boltuc, S. Gli interessi dell'Iran nel Caucaso. *SpecialEurasia*. 2022. p. 25-26.

²⁶ Rumer, E., Sokolsky, R., Stronski, P., U.S. Policy toward the South Caucasus: Take Three. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2017.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს არ აქვს ნავთობისა და გაზის მნიშვნელოვანი მარაგი, თბილისი, საქართველო ვაშინგტონის მიერ უპირველეს ყოვლისა განიხილება, როგორც ქვეყანა, რომელსაც აქვს ალტერნატიული ინფრასტრუქტურა რუსეთის გვერდის ავლით ენერგომატარებლების ტრანსპორტირებისთვის და გადამწყვეტი გეოგრაფიული პუნქტია აღმოსავლეთ-დასავლეთის საერთაშორისო სატრანსპორტო დერეფნისთვის. თურქეთის, საქართველოსა და აზერბაიჯანის თანამშრომლობა ენერგეტიკულ სექტორში ახალ პერსპექტივებს ქმნის და გარკვეულ სარგებელს აძლევს საქართველოს, ამავდროულად ხელს უწყობს რეგიონში პან-თურქული გავლენის ზრდას და თურქული კაპიტალის დომინირებას ქართულ ეკონომიკაში. საქართველო ინტენსიურად თანამშრომლობს ევროკავშირთან ენერგეტიკის სექტორში, საქართველოსა და ევროკავშირის შორის 2014 წლის ასოცირების შეთანხმების ფარგლებში. ქვეყანამ მიაღწია წარმატებას ენერჯის წარმოების დივერსიფიკაციაში RES, როგორცაა ჰიდროენერგეტიკული ენერჯის აქტიური განვითარებით და, ამრიგად, კლიმატის დღის წესრიგის მთავარი გამოწვევების დაკმაყოფილებით.

აშშ-ის მხარდაჭერა საქართველოში, პირველ რიგში, ენერგეტიკის სექტორის დაფინანსებაზეა ორიენტირებული. აშშ დაინტერესებულია საქართველოს ენერჯის სექტორის დივერსიფიკაციით, რაც ხელს შეუწყობს საქართველოს ჩინურ, რუსულ ან სხვა კაპიტალზე დამოკიდებულების თავიდან აცილებას. ამ მსჯელობის თანახმად, ევროკავშირთან ერთად და მსოფლიო ბანკის დახმარებით, USAID და USEA (ამერიკის შეერთებული შტატების ენერგეტიკის ასოციაცია) თბილისი განიხილავს წყალქვეშა ელექტროენერჯის გადამცემი კაბელის მშენებლობას შავი ზღვის ფსკერზე რუმინეთში, რათა გაზარდოს ორივე ქვეყნის ქსელების საიმედოობის დივერსიფიკაცია და დამოუკიდებლობა.

აზერბაიჯანს აქვს პოტენციური გახდეს როგორც ენერგეტიკული, ასევე სატრანსპორტო კერა რეგიონში და მის ფარგლებს გარეთ ნახშირწყალბადების რესურსების სიმრავლისა და მოსახერხებელი გეოგრაფიული განლაგების გამო. აშშ ძირითადად განიხილავს აზერბაიჯანს მისი ნავთობისა და გაზის მარაგების კონტექსტში, მის მონაწილეობას რეგიონულ ენერგეტიკულ და ლოგისტიკურ პროექტებში და როგორც მთავარ პარტნიორს ევროპისთვის ნახშირწყალბადების რესურსების მიწოდებაში რუსეთის მონაწილეობის გარეშე. აზერბაიჯანის ნავთობისა და გაზის რეზერვების მნიშვნელობა ვაშინგტონში განიხილებოდა, როგორც ერთპიროვნული პასუხი რეგიონის ყველა პრობლემაზე, რომელიც გამოიმუშავებს შემოსავალს ქვეყნის რეკონსტრუქციისთვის მის საზღვრებს მიღმა ტალღოვანი ეფექტით.²⁷ აშშ და ევროკავშირი მნიშვნელოვნად დაეხმარნენ აზერბაიჯანს 1994 წელს აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სახელმწიფო ნავთობკომპანიას (SOCAR) და 11 უცხოური ნავთობკომპანიის კონსორციუმს შორის (მათ შორის BP, Amoco, Unocal) შორის ე.წ. , Statoil, Ramco, Exxon Mobil და სხვები), რამაც საშუალება მისცა კასპიის ენერგორესურსების ინტეგრირებას გლობალურ ენერგეტიკულ ბაზარზე.

შეერთებულმა შტატებმა აქტიურად მიიღო მონაწილეობა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენისა და ბაქო-თბილისი-ერზრუმის გაზსადენის მშენებლობაში აზერბაიჯანული ნახშირწყალბადების გლობალურ ბაზარზე ტრანსპორტირების მიზნით. ეს არა მხოლოდ ხელს უწყობს ენერგორესურსების მიწოდების დივერსიფიკაციას კასპიის ზღვა-შავი ზღვის

²⁷ Rumer, E., Sokolsky R., Stronski P. U.S. Policy toward the South Caucasus: Take Three. Carnegie Endowment for International Peace. 2017, p. 13.

მეგარეგიონში, ხოლო რუსეთს ამ პროცესისგან აკავებს, არამედ ხელს უწყობს საქართველოსა და აზერბაიჯანის რუსეთის გავლენისგან თავის დაღწევას. აღსანიშნავია, რომ რეგიონული გეოპოლიტიკური პროცესების ლოგიკის ფარგლებში სომხეთი მილსადენის პროექტების რეალიზაციის მიღმა დარჩა.

უფრო ფართო გეოგრაფიული დაფარვის თვალსაზრისით, სამხრეთ კავკასია ემსახურება როგორც სატრანსპორტო დერეფანს ტრანსკასპიური მილსადენებისთვის, რომელიც აწვდის უზარმაზარ რაოდენობას გაზსა და ნავთობს თურქმენეთიდან და ყაზახეთიდან წყალქვეშა მილსადენებით ევროპას აზერბაიჯანის, საქართველოსა და თურქეთის ტერიტორიების გავლით, ხოლო რუსეთისა და ირანის გვერდის ავლით. ეს გააძლიერებს საქართველოსა და აზერბაიჯანის, როგორც სატრანსპორტო კვანძების შესაძლებლობებს და ხაზს გაუსვამს თურქეთის სტრატეგიულ მნიშვნელობას კასპიის ზღვის მეგარეგიონსა და ევროპაში. ტრანსკასპიური მილსადენის მშენებლობის პროექტი ევროკავშირის მიერ ინიცირებული სამხრეთ გაზის დერეფნის აღმოსავლეთის გაფართოებაა. სამხრეთის გაზის დერეფანი მიზნად ისახავს რუსეთის გაზზე ევროპის დამოკიდებულების შემცირებას და ენერგომომარაგების ალტერნატიული წყაროების შექმნას. ტრანსკასპიური მილსადენების მშენებლობა, რომლებიც კავკასიიდან ნავთობისა და გაზის ტრანსპორტირებას ახდენენ ევროპულ და გლობალურ ენერგეტიკულ ბაზრებზე, არის აშშ-ის ენერგეტიკული პოლიტიკის მთავარი საკითხი რეგიონში. ეს ეხმიანება ვაშინგტონის მთავარ მიზანს - დაეხმაროს სუვერენული ეკონომიკისა და ენერგეტიკული სისტემების მშენებლობას სამხრეთ კავკასიასა და ევროპაში.

დასკვნა

აშშ-ს ენერგეტიკული პოლიტიკა მიზნად ისახავს ენერგეტიკული იმპორტის დივერსიფიკაციას მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონიდან, ასევე მისი ენერგეტიკული ინტერესების ხელშეწყობას. კერძოდ, ამჟამად ყველაზე პერსპექტიული ბაზრები ნახშირწყალბადების და, კერძოდ, LNG შეერთებული შტატების მიწოდებისთვის არის ევროპა და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია. ამავდროულად, აშშ-ს ინტერესები აშკარაა ცენტრალური აზიის რეგიონშიც, რომლის ხელშეწყობისთვისაც სამხრეთ კავკასია აშშ-სთვის ძალიან მნიშვნელოვანი ხდება ევროპაში კასპიის ნახშირწყალბადების ტრანზიტისთვის. ნავთობის პროგნოზირებადი ფასები დღეს მოქმედებს, როგორც მნიშვნელოვანი წინაპირობა აშშ-ის, როგორც ნავთობისა და ნავთობპროდუქტების მოხმარების წამყვანი ქვეყნის, ენერგეტიკული უსაფრთხოებისა და სოციალურ-ეკონომიკური სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად. მსოფლიო ენერგეტიკულ ბაზარზე ტურბულენტობა უამრავ რისკს უქმნის აშშ-ს, ასევე გავლენას ახდენს შიდა ფასებზე, რაც კარნახობს აშშ-ს ენერგეტიკული დიპლომატიის დივერსიფიკაციის გზების ძიებას.

გლობალურ ძალებს შორის წინააღმდეგობების გაღრმავება და ეკონომიკური ურთიერთქმედების პირობების გაართულება გლობალურად ცხადყოფს სამხრეთ კავკასიის რეგიონის უფრო დიდ მნიშვნელობას მისი ენერგეტიკული ბაზრებისა და ინფრასტრუქტურული ენერგეტიკული სისტემების თვალსაზრისით ამერიკის საგარეო ენერგეტიკული სტრატეგიისთვის. მოსალოდნელია, რომ ბაიდენის ადმინისტრაციის პირობებში აშშ-ს ენერგეტიკული პოლიტიკა გააგრძელებს სამხრეთ კავკასიის რეგიონში ეროვნული ენერგეტიკული სისტემების დივერსიფიკაციას და კასპიის რეგიონში საერთაშორისო ენერგეტიკული და სატრანსპორტო დერეფნების მშენებლობის ხელშეწყობას,

რომელიც მიზნად ისახავს რუსეთის დომინანტური პოზიციის შესუსტებას რეგიონალურ ენერგეტიკულ ბაზრებზე და, ამავე დროს, ირანისა და რუსეთის გვერდის ავლით. იმავდროულად, ევროკავშირი რჩება შეერთებული შტატების მთავარ პარტნიორად რეგიონში ორმხრივი ენერგეტიკული ინტერესების წინსვლის საქმეში. აშშ-ს მიერ გლობალური კლიმატის დღის წესრიგის აქტიური ხელშეწყობა გარკვეულ გავლენას მოახდენს სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებზე, RES-ის განვითარებისა და გამოყენების მხარდაჭერით ამერიკული კერძო და საჯარო სექტორების ჩართულობით. ამ ქვეყნებში განახლებადი ენერჯის სიმძლავრის გაზრდა ხელს შეუწყობს მათი ეკონომიკის დივერსიფიკაციას და სუვერენიზებას, გარდა გარემოსდაცვითი სარგებელის მოტანისა. თუმცა, მოუგვარებელი რეგიონული კონფლიქტები გარკვეულ სირთულეებსა და რისკებს ქმნის გრანდიოზული რეგიონული ენერგეტიკული პროექტების განხორციელებისთვის. ეს არის კიდევ ერთი გამომწვევი ფაქტორი აშშ-ს საგარეო პოლიტიკის ამჟამინდელი მთავარი ვექტორის ფორმირებისთვის, რაც გულისხმობს სამხრეთ კავკასიაში კონფლიქტების მოგვარებისა და პრევენციის პრიორიტეტის განსაზღვრის პრივილეგიას.

ბიბლიოგრაფია

1. U.S. Energy in the 21st Century: A Primer. Congressional Research Service. March 16, 2021. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46723> [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
2. Davtyan, Vahe, New World Energy Order: The Obstacles to the Golden Age of American Energy Dominance. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 8(4), 2018;
3. Energy Policies of IEA Countries. United States. 2019 Review. September 2019. URL: <https://www.iea.org/reports/energy-policies-of-iea-countries-united-states-2019-review>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
4. National Security Strategy of the United States of America. December 2017. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
5. Ladislaw, Sarah, Tsafos, Nikos. Race to the Top. The Case for a New U.S. International Energy Policy. Center For Strategic and International Studies, 2020. URL: <https://www.csis.org/analysis/race-top-case-new-us-international-energy-policy>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
6. Hongyuan Yu, The U.S. Withdrawal From the Paris Agreement: Challenges and Opportunities for China. *China Quarterly of International Strategic Studies*. 04:02, 2018. DOI: <https://doi.org/10.1142/S2377740018500100>;
7. Renewing America’s Advantages. Interim National Security Strategic Guidance. March 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf> . [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
8. The Long-Term Strategy of the United States. Pathways To Net-Zero Greenhouse Gas Emissions By 2050. November 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/10/US-Long-Term-Strategy.pdf>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
9. Boersma, Tim, Johnson, Corey, U.S. Energy Diplomacy, Columbia SIPA. Center On Global Energy Policy. 2018. URL: <https://energypolicy.columbia.edu/sites/default/files/pictures/CGEPUSEnergyDiplomacy218.pdf>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
10. Renewable Energy // USAID. URL: <https://www.usaid.gov/climate/renewable-energy>;
11. USAID Climate Strategy 2022-2030. April 2022. URL: <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/USAID-Climate-Strategy-2022-2030.pdf> . [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
12. The Biden Plan for a Clean Energy Revolution and Environmental Justice. URL: <https://joebiden.com/climate-plan/>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
13. Ladislaw Sarah, Tsafos, Nikos, Energy Spheres of Influence. Center for Strategic and International Studies. 2019. URL: <https://www.csis.org/analysis/energy-spheres-influence>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
14. Joint Statement by President Biden and President von der Leyen on European Energy Security. June 27, 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/06/27/joint-statement-by-president-biden-and-president-von-der-leyen-on-european-energy-security/>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
15. H.R.1453-European Energy Security and Diversification Act of 2019. URL: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house->

- bill/1453?q=%7B%22search%22%3A%5B%22H.+R.+83%22%5D%7D. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
16. Ravikumar, Arvind. P., Bazilian, Morgan, Webber, Michael, E. The US role in securing the European Union’s near-term natural gas supply. *Nat Energy*, 7, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41560-022-01054-1>;
 17. Energy Security Doctrine of the Russian Federation. Approved by Decree of the President of the Russian Federation of May 13, 2019, No. 216. URL: http://www.scrf.gov.ru/security/economic/energy_doc/. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
 18. Energy Security Doctrine of the Russian Federation. Approved by Decree of the President of the Russian Federation of May 13, 2019 No. 216. URL: http://www.scrf.gov.ru/security/economic/energy_doc/ . [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
 19. Cohen Saul, Bernard, *Geopolitics: The Geography of International Relations*. Third Edition. Rowman & Littlefield, 2015;
 20. *A National Security Strategy For a New Century*. The White House. October. 1998;
 21. *The National Security Strategy of the United States*. The White House. September. 2002;
 22. Rumer, Eugene, Sokolsky, Richard, Stronski, Paul, *U.S. Policy toward the South Caucasus: Take Three*. Carnegie Endowment for International Peace, 2017;
 23. Blank, Stephen, *What the Biden Administration Can and Should do in the South Caucasus*. The Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program Joint Center. 2021. URL: <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13661-what-the-biden-administration-canand-should-do-in-the-south-caucasus.html>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022];
 24. Zabakhidze, Mariam, Gabriadze, Irakli, Beradze, Rezo, Khishtovani, Giorgi, *Connectivity, Trade and Financial Integration of the South Caucasus Via the Belt and Road Initiative (BRI)*. *Caucasus Analytical Digest* No. 111, 2019;
 25. Boltuc, Silvia, *Gli interessi dell’Iran nel Caucaso*. *Special Eurasia*, 2022;
 26. Rumer, Eugene, Sokolsky, Richard, Stronski, Paul, *U.S. Policy toward the South Caucasus: Take Three*. Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegieendowment.org/2017/05/31/u.s.-policy-toward-south-caucasus-take-three-pub-70122>. 2017. [უკანასკნელად გადამოწმდა 12.12.2022].